Излази три пута на недељу: Уторником, Четвртком и Суботом.
Стаје у Србији: на годину 120 гр., на 6 месеци 60 гр., на 3 месеца 30 гр. ч.; у Аустрији: на годину 12 фор. без штемпларине, а са штемпларином 15 фор.

ВИДОВ ДАН

За врсте ... од
Ненаплаћена писма примају се само од дописника и шиљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Рукописи се не враћају.

На Крагујевац
Г. Василију, арх
манастира Благ
по

БРОЈ 33. У УТОРНИК, 22. МАРТА 1866. ГОДИНА VI.

☞ Претплата за „ВИДОВ ДАН“ прима се непрекидно. Молимо гг. уписнике, којима рок истиче концем овога месеца, да изволе претплату за времена поновити, а тако исто и оне, који нам за прву четврт још платили нису, да би изволели новце што скорије послати.

У БЕОГРАДУ, 22. МАРТА.

Одношаји међу Бечом и Берлином тако су се сад заплели, да мало само треба па са свим да попуцају.

Велико је питање на коцки, иза којег је још веће начело: питање је о положају Пруске и Аустрије у Немачкој, а начело — народно консолидовање Немаца.

Ово питање и ово начело тешко да се може расправити и извршити без рата, па ма како одани били миру, ипак за оваке ствари немамо се страшити рата.

Чини нам се да је нашем веку суђено да уклони с пута запреку, која вавек смета развитку најплеменитије слободе, а та је у томе, што се уједно згомилавају народи без призрења народности, па и с повредом и гажењем начела њеног. Врло ласно може бити да ће потоњи историк назвати деветнаести век „борбом народности“.

Али оваке борбе не могу се укратити човечанском роду, јер оне тек могу да произведу у свету поредак ствари, који ће развитку човечијег духа прибавити поуздана темеља.

Европа прва мораде да буде позориште оваке борбе, јер ту се изображеност подигла високо, а државе су састављене противословно најсветијим правима народности.

Италија је повела коло у овим борбама, јер ту беше највећма погажено начело народности. Италија је предњачила у препорођају европске образованости, — Италији је можда досуђено да прва подстакне препорођај европских народности.

С тога није нам ништа страно, но напротив налазимо да је са свим рационално, што је Италија — као што се чује — закључила с Пруском алијанцију за узајамно нападање и за узајамну обрану. Као што је извесно, да Италија мора докончати своје народно уједињење, ако не ће да остане као недовршена па по томе и слаба зграда; исто тако стоји тврдо, да ће до овога доћи онда истом, кад начело народности ступи у живот далеко по Европи.

Две су стране у Европи, где то начело пре свега мора да се изврши.

Прво је Немачка. Образованошћу, народном свешћу Немци су дозрели да један пут већ буду један народ. Ово да изврши не може ван Пруске узети на се ни једна држава немачког савеза: Аустрија није држава немачка, Баварска представља назадњачко начело и у држави и у цркви, — остале земље немачке у свему су немоћне за овакав исполински задатак. Пруски је народ на врху немачке образованости, а и снажан је да се прихвати овог посла. На сваки начин, противу Пруске биће неколики владаоци немачки, али не ће и државе, јер Немци су одавно осетили да им се ваља уједнати па за тим теже сви из реда и душом и срцем. Да Италија ту мора да помаже Пруској, то ће најбоље увиђати италијански државници, па за цело у том ће смислу и радити. Јер не дао Бог да начело народности ухвати корена само на апенинском полуострву а нигде иначе у Европи, тад ће пре или после и италијанском јединству бити покој душе!

Друго је исток. Одавно се ту није гледало на права народности, али већ не може више да се не гледа. Народи су ту лепе напретке учинили у цивилизацији, народна им се свест оснажила, права своја траже они на основу томе, што су у неколикким гранама својим показали Европи да су кадри да састављају напредне државе. А питање је ово већ и заподенуто — силе, којима се застуупници сад светују у Паризу о судбини Румунније, тим самим већ су предузели велики део овог питања да реше. Надати се можемо, да ће оне имати у виду начело народности и на то се обазрети, јер иначе к заплетима, који се рађају у средњој Европи, могли би се придружити и нови на југоистоку.

Свакако Европу чекају велики моменти, — силновито јури време,, где има да се реши велика проблема о уређењу наше стране света по начелу народности. Што се год рађа, све је скопчано с боловима и тегобама, што год постаје ново не може да прође без потреса, — ваља дакле да будемо спремни на времена тешка: сва Европа дрктала је под мачем кад од старога великог царства римског постајаху нове државе, сва Европа тресла се у боловима рата кад германска реформација обори римско-католичку аутократију — Европу не ће осијавати сунце ни кад начело народности стане одмењивати стару систему државну.

Као што рекосмо — мир је ствар лепа и добра, али рат за оваке ствари не треба никога да застраши, јер се ни онако не може да размимоиђе.

„Цукунфт“ има у *68. листу* свом од 11. ов. мес допис из Торонтала, у коме је писац толико на странпутицу зашао, да нам се не може да му неколико речи не кажемо.

Не верујемо да ће се и један Србин с ону страну Саве наћи, који би том дописнику рекао хвала што се направио тумачем српског народа у „Аустрији“, јер не представља у Аустрији Србе, који данас живе и умеју да мисле, него можда оне, који су некад ту живели или који ће кадгод живети.

Прво дописник тај мисли да су угарски Срби „с весељем“ примили крал. посланицу, којом је одговорено на прву адресу саборску, јер се посланица та сетила „права народности“.

Али повода весељу нема баш никаква, јер крал. посланица говори не о „народностима“ већ само „о житељима“ угарске земље који не говоре мађарски, па и то тек поводом саборске адресе, у којој су управо „народности“ споменуте; кад дакле нема повода не може бити ни весеља.

И доиста, ми се не усуђујемо тако ниско мислити о угарским Србима, да бисмо узимали да посланица ова може у њих и најмање какво задовољно осећање произвести. Угарски Срби, као и све угарске народности, веселити се могу само кад би се Угарској повратила историјска права, која се огледају у њеном уставу, кад би се угарска слобода опростила окова аустријске „државне идеје“, јер тад се и Срби могу сматрати да су се избавили испод крила самовољности. У Угарској не може имати народности која би се веселила, докле је год мртвачким покровом застрт осам-стогодишњи устав заједничке отаџбине.

А Срби се — мисли даље дописник — имају да радују „што се крал. посланицом погледа на двостране уговоре, који су међу монархом аустријским и народом српским закључени, и на основу којих Срби посташе аустријски државни грађани.“ Ове речи прекрасно карактеришу историјско и политичко знање пишчево у смотрењу Срба с ону страну Саве. Прво не знамо како дописник налази да се „погледа“ на поменуте уговоре, кад у посланици ни о народностима у опште а о Србима ни толико нема ни једне речи; а за тим и на што речи с таквим „погледањем“, кад су вавек само речи? Баш Срби су у том смотрењу имали лепих искуства, која их управо смешнима праве кад би се још одавали лаковерности. Зар не видеше одмах како су те уговоре закључили да је им деспот скончао у тамновању? И која су им права икада изван на хартији дата? Нису ли нам и данас још у ушима речи, којима се „храбром и верном народу српском“ признају његова права, па беше ли тог признања икад у делу? Речи пуне обрицања падоше као празна љуска па тако и осташе! За тим пак усуђујемо се упитати: да ли су Срби доиста своје „уговоре“ закључили с „монархом аустријским“? У оно доба, кад су ти уговори закључавани, и не беше још „монарха аустријског“, него је био „краљ угарски, чешки, ерцхерцег аустријски“ и т. д., а цара или краља аустријског, с којим би се уговарати могло, не беше никако; или зар су Срби уговоре своје утврдили с царом немачким? Дописник је дакле пропао с овим речима својим узимајући их као ствар фактичку. Срби могаху уговарати само с краљем угарским, а за монарха аустријског нису ништа знали, као што и с друге стране краљ је само као носилац круне св. Стевана могао уговарати с народом, који се настанио у земљама те круне. Историја зна за монархију аустријску истом за ово пола столећа, па је басна пре тог времена говорити о монарху аустријском.

А кад је тако у ствари, онда ће читаоци наши ласно увидети, да нема ништа ни од „грађанинских права аустријских“, која су Срби бајаги добили од монарха аустријског. Јер и кад бисмо пустили из вида да у оно доба није било монархије аустријске, која је и данас још једнако само у пороћају, ипак о „грађанским правима“ нема речи, јер привилегије, што их тад Срби добише, управо су искључавале грађанска права, и та су Срби, који их доиста заслужише крваво, много доцније (1790) добили угарским сабором. А ни могао им није краљ угарски сам собом дати та права, јер ово спада у законодавну власт, а ту од времена краља Андрије једнако сабор дели с краљем. На тај начин Срби су преко државни грађани угарски а не аустријски, па и нека нам каже когод шта је то аустријски грађанин? Преко уживају права поједини људи, или као Угри, или као Чеси, Тиролци и т. д., али нико живи као грађанин монархије аустријске, јер ова је тек само као појам неки. Кад би се могли збрисати политичко-државни организми, па на њима написати „imperium austriacum“, можда би временом постала велика уједињења Аустрија, али то не иде: — Јосиф II. пре времена је због ове немогућности сишао у гроб, а Бах и Шмерлинг мораше доживети да виде где им се разри тешком муком узорано земљиште јединства. Каша централизма не прија народима аустријским.

С тога ни једна се народрост није могла обрадовати посланицом на сабор угарски, јер у њој није изражено да се напушта идеја централистичког јединства, а Угарска не може себе бацити у чељусти овога јединства. Као што рекосмо дакле, ми мислимо да ни Срби угарски, који су — Богу хвала — прилично политички зрели, не могу се осећати задовољнима крал. посланицом, јер иста не одговара њиним правима ни као грађана угарских.

Најпосле што дописник вели да „Срби аустријски траже себи спасења у федералистичкој системи“, то је политичко безумље. Да ли ће ту да се направи федерација међу народима или међу земљама? Где народи у једно представљају и земље, као н. пр. на истоку у Бугарској Бугари, у Србији Срби, у Румунији Румуни, ту би било смисла савезу; али где у једној земљи има више различитих народа, па федерацију скопчава само земља, ту највише да корист побрати

може народ, који је политички господар те земље. Нек краљевина чешка, краљевина угарска, ерцхерцегство аустријско и т. д. скопчају федеративну свезу: шта ће отуда имати Срби угарски? Та свеза не може њима прибавити никаквих права, па и у најслободнијој федерацији могли би они стењати под притиском неједнакости. Угарским Србима главно је да у отаџбини својој задобију народну равноправност, а федерација Угарске с другим краљевинама и земљама хабсбуршким за њих је ствар мртва.

Из свега овога произлази да дописник ни у политичком ни у историјском погледу не познаје интересе Срба угарских, и по томе дакле што је рекао, тим је изразио само своје незреле индивидуалне мисли.

Што на послетку дописник каже да ми у ономе, што смо у своје време рекли о краљ. посланици, нисмо изразили мисао осталих Срба, ту напомињемо да факта сведоче са свим противно, јер н. пр. сремска жупанија представком својом у смотрењу српских захтевања није се обратила бечком „рајхсрату“ већ угарском сабору; а и иначе имамо доказа довољно, да начела „Видова Дана“ добијају у нашем народу на оној страни све више пријатеља и приврженика.

Али и поставивши да није тако у ствари, ми бисмо ипак ишли својим путем, на који смо изашли не тек случајно нити га олако напустити можемо. Нас руководе погледи, који се у нама кроз четврт столећа тешкога политичког искушења јасно образоваше; нас одушевљавају начела, која се савесним изучавањем прошлости и премеравањем будућности развише и кристалисаше; нас подржава искуство, које из живота поцрпесмо и животу хоћемо да повратимо, а резултати овог искуства не даду се олако распирити; поред свега овога пак познајемо и врло добро одношаје народа југоисточних, па према свему томе поставили смо себи мету, којој тежити трудићемо се неуморно, па ма због тога сав свој живот провели само у борби. Ми не идемо никоме да се допаднемо, а и не бојимо се ништа ако се коме не бисмо и допадали, ми радимо за нараштаје који ће доћи а од садашњих не изгледамо ништа. Нека дописник дакле буде уверен, да ми не рачунамо ни на чије допадање, да нас никакав глас неповерења не би поразио ни омалодушио, и ако доиста Срби преко не би се саглашавали с нашим погледима, то би нам истина жао било, али нас у правцу нашем не би поколебало.

Ово смо мислили да нам је дужност била изјавити не толико за љубав дописника „Цукунфтова“ и других њему равних, колико за љубав наших читалаца.

ЈУГОИСТОЧНИ НАРОДИ ЕВРОПСКИ И ЊИНА БУДУЋНОСТ.

VI.

(Продужење.)

По политичкој потреби и по генетичкој свези Словенци се морају придружити народно-државним тежњама хрватским.

Мислимо да ће нам излишно бити да доказујемо да Словенци иду уједно с Хрватима: ствар је та изван сваке сумње.

Једну само реч морамо да поклонимо политичкој свези ових двеју грана једнога стабла.

Словенци станују у Крајнској, Корушкој, Штајерској, Горици, Трсту и Истрији, у данашњим жупанијама хрватским а нешто и по неколиким околним угарским, а ти сви крајеви некад су сачињавали горњу Славонију, и преко Хрватске били у заједници с круном св. Стевана. У свему ту има Словенаца од прилике један и по милион.

Очевидно је да овој грани словенској, која је сразмерно малена на броју а сразмерно доста на великом простору раширена и ту многобројним страним стихијама а поглавито немачком опкољена, није могућно имати политичку екзистенцију самосталну; а будући да свака народност, ма како малена била, има право да се слободно развија као и највећа, то нам ваља двоје размотрити:

Могу ли Словенци у федералистичкој свези с Немцима имати гарантије за народну будућност своју? Или

Немају ли много поузданију залогу да ће вавек остати Словени и своји господари, ако се у државно-народном погледу придруже Хрватима, с којима су један народ а некад и једну судбину делили, као што су и данас једне среће.

Ова веома озбиљна и позамашна питања иште и одговор озбиљан и свестран.

Што се прво тиче федеративног придружења Словенаца к Немцима, чиста нас факта из историје уче да им ту никаква спасења нема. Прегледавши бистрим оком основне црте аустријског немства, увиђамо да му план обузима систему, коју бисмо назвали *једностраном асимилацијом*. Немачкој политици никад није ишло у рачун да се пушта у узајмицу с другим народима, њој је вавек па и дан данашњи једино одзив тај: „Ти ниси Немац, па зато само подчињен бити можеш.“ Ми појимамо за што немачки Аустријанци тако мисле и раде, јер како би иначе могао господарити народ, који није природом позван да господари, ако не неправдом; кад се пак неправде држи, онда му разумемо и сва средства његова.

Ваља нам дакле на ново навести, да ил' себе саме варају или друге хоће да преваре који говоре о аустријској федерацији. Какав је смисао федерацији у Аустрији? Унутрашња самосталност и спољашња једнакост свију земаља у овоме царству — да како, али може ли та система почивати на основима, какви су у Аустрије? То бисмо онда истом допустити могли, кад бисмо се могли уверити да ће се тамошњи Немци склонити да узму на се улогу, која не одговара ни историјским предањима ни народном карактеру њихову: дао би Бог кад бисмо могли на то помишљати, и ми бисмо онда први били, који би се заузимали за федерацију аустријску; али ми хоћемо народну једнакост, јер само та једина може да обезбеди и људска и народна права. Али шта би нас овластити могло да ту мисао присвојимо? Где бисмо у историји прошлих времена где у садашњим делима могли наћи томе какве год котве? Не показују ли дела немачко-аустријске владе од толико векова ствари овоме са свим противне? Свака стихија у Аустрији носи трагове тих дела на своме израђеном правном организму, сваки народ у Аустрији и сам је жив о томе сведок. На празно је говорити о „аустријској“ федерацији као и о хришћанској „у Турској“, ако не ћемо да смо вавек у противословљу с истином. Како би лепо то било, кад би једно поред другог и једно с другим постојати могли лед и сунчана топлота, мраз и плодови у цвету, хладни север и тропијско биље; али закони природе кажу да то не иде. А и у умном свету има таких истих закона — налазимо их кад кроз многе нараштаје и векове опажамо једне исте појаве, а ко не види да се под Маријом Терезијом, под Јосифом II., под Бахом и Шмерлингом понављало једно исто. Ваљало би дакле један пут познати истину па да се престане немогућну ствар узимати за могућну.

Ми ћемо се на ову ствар вратити у особитом чланку, а мислимо да смо и овим што рекосмо показали, да се на прво питање, које овде постављамо, одговорити мора не иначе него с пресудним одрицањем.

Остаје нам да развидимо друго питање.

Словенци имају да изврше задатак који и Хрвати, а будући су они по крви међу собом сродни и једни исти, то се извршење овога задатка ни чим тако ласно унапредити не може, као кад би сви сјединили своју снагу, кад би се међу собом стопили уједно. Словенци живе већином у компактној маси, па ту нека се оцепе од крајева немачких а придруже Хрватској. Овим би се у неколико и загладила неправда, што је Хрватској државно тело осакаћено. А Словенцима би обезбеђена била народна екзистенција, јер прво Хрватска као уд југоисточне заједнице држала би се истих начела народне равноправности као и сва заједница, а друго Хрвати немају никаква узрока да притесне ма коју народност у земљама круне Звонимирове — њихова моћ почива баш у томе што не могу тога да чине.

Ако се Словенци могу да задовоље оваком комбинацијом, то не мање могу и Хрвати, јер им главна цел мора да иде на то, да им се поврати територија, која је данас поцепана и раскомадана, јер и нама само залогом за источну слободу може да служи кад су Хрвати снажни, а да буду снажни ваља да добију своје старе границе.

Југоисточној конфедерацији главни је значај, што се не би оснивала с једне стране на преимућности а с друге на поништености дотичних народа, него на једнакости и праву, и што се већма буде на то пазило, тим ће конфедерација бити јача и могућнија.

Толико о Словенцима, као грани која припада Хрватској, а који у многом погледу заслужују да се не губе из вида. (Продужиће се.)

ЛИЗА ЛИЈЕВА.

С ЕНГЛЕСКОГ ПРЕВЕЛА А. Л. М.

(Продужење.)

Ову ноћ остаде Лијевица код куће; први пут кроз толико месеца. И сам Тома ђак погледа од својих књига пун чуда али се онда сети да Вилу није најбоље и да се мати брине зањ па је природно да остаје код куће. И ни која брига не би била нежнија ни потпунија. Њезини погледи пуни љубави као да се не могаху одвојити с његова лица, с његова озбиљна, тужна и бригом изнурена лица. Кад Тома оде да спава мати остави своју столицу и дошавши до Вила, који се загледао био у ватру, пољуби га у чело и рече: „Виле, сине, ја сам била код Сусане Палмерове.“

Она осети под руком својом, коју му је спустила на раме, како се он презну, али за два или три тренутка ћуташе па онда рече: „А, шта вас одведе тамо, мати?“

Знаш синко, како би и могло бити да не зажелим да видим оно за што ти толико мариш; него се ја нисам баш наметнула никоме. Обукла сам се у свечарско и руво и гледала сам да се тако владам како би теби по вољи било. Бар се сећам да сам с почетка огледала тако, него после све заборавих.“

Она је хтела била да је он запита а као за што је после све заборавила. Али он само рече: „Како је изгледала она, мати?“

„Виле, ти знаш да је ја пре никада видела нисам; али она је добро и љубазно створење и ја је много волим а и имам узрока за што.“

Виле је погледа зачуђен, јер је његова мати до сада била и сувише страшљива него да би се баш у тако блиско познанство пустила са странцима. Али најпосле као вели овај је пут то и могло бити, јер ко би могао погледати на Сусану а да му се она не допадне; тако сиротици матери његовој ваљаде с новом срчаношћу огледати, да доведе разгорор ближе срцу њезиноме. Али како?

„Виле,“ рече она (хтевши последњом снагом својом да напрасно доведе ствар тамо куда је желела) „ја јој казах све!“

„Мати, ти си ме убила,“ узвикну он уставши као да га нешто подиже, а на лицу му писаше бледа слика упрепашћења и страха.

„Не, мој мили, љубазни, драги синко, не гледај ме таким погледима, нисам ја тебе убила!“ говораше она па му спусти обе руке на раме његово и с пуно љубави погледаше га у лице. „Није њезино срце очврстло ни отврдло према тузи и жалости материној. Боља је она, мој сине рођени, боља него да може да буде тако. Добро је она читала нови завет па зна да она нема да суди ни да ружи грешника. Не бој се Виле, и баш треба да се ослободиш, јер ја сам добро пазила на њу, ма и да није за женско да казује туђу тајну. Седи синко, јер изгледаш са свим блед.“

Он седе. Мајка му примаче једну столицу па се и сама посади поред њега.

„Па зар сте јој баш о Лизи говорили?“ упита он ниским и промуклим гласом.

„Јесам богме, ја јој рекох све; и она се заплака над мојом несрећом и над грехом јадне ћери моје. Па онда јој се лице чисто засветли, задрхта и као оживе неком новом мишљу, па шта мислиш Виле, шта је било? Не, за цело ће и твоје срце као и моје хвалити и пред Богом и пред анђелима његовим велику доброту њезину. Мала Нани није њезина синовица, она је рођено дете наше Лизе, она је моје мало унуче.“ Даље већ није могла уздржати сузе своје и оне

СРБИЈА.

Највишим решењем од 12. ов. м. одобрено је министру финанције што је дао ђумручину за семе свилених буба, које је извезено за рачунску годину 1865, наплатити у натури, и допушта му се да ради развитка ове гране народне радиности може и у напредак то чинити; уједно пак овлашћен је да семе свилених буба, како ово садашње тако и које би се у напредак у име ђумручине прибрало, може ради развитка земаљског свилоделства раздавати приватним лицима или са свим или у неколико бесплатно.

м. У *Шапцу*, 20. Марта. И ове године прослависмо лепо спомен устанка за ослобођење наше драге домовине. Са славом каку само могасмо одати — пропратили смо сећање на овај критички моменат, кад је крајње очајање подстакло и последње најжешће силе у наших дедова те се јуначки опреше несносљивој навали носилаца стеге и робовања. Наше мисли на ту мутну па онда славну прошлост тако су биле живе, да нам се чисто дотицаху срдаца успламтели духови онога кобног времена. И ми се несмо оглушили тако драгој узбуђености нити је пустисмо да мине без одзива и плода. У нашим грудима она је сасула најживљу ватру љубави према домовини и ми се осећамо охрабрени у нашим врелим и непромењливим жељама. А шта ми изгледамо и на шта смера свака наша тежња и помисао, то ће се видети на позорници, којој се већ таласа провидљива кортина, јер су глумци превршили меру чекања и жељно нагињу да оживотворе своје улоге.

На служби говорио је преосвећени владика Гаврило беседу пуну смисла и патриотског живота. Представивши како нашим претцима беше одузето све до голе душе у костима, казао нам је живо какав је исполински дух ускрснуо код таковачке цркве, те не даде клонути онима који бејаху са свију страна остављени и одбијени с врата самих оних који се зову на земљи силнима. Спомену нам и што је најузвишеније: како наши стари прегоше слошки да деца не осете оне муке што их отрпеше њихови очеви.

Кроз целу службу певала је певачка дружина лепо, сложно, и у такт удружени гласови даваху величанства и најскладнију хармонију. Примећавамо, да нам је врло мило што се друштво својски прихвата црквеног појања, јер се тако може најбоље упознати с нашом публиком, која за сада најрадије милује црквено појање. Хвала му на труду — а њиховом учитељу, г. Лифки, буди признање за ревност и свесрдно настојавање за њихово унапређење.

Време се код нас рашчистило. Сад се ведри. Нема јакога ветра, а ни хладноће, осим што је јутрос осванув — али слаб — мраз.

ПОГЛЕД ПО СВЕТУ.

Политички је положај постао са свим озбиљан. Мирних изгледа као да ће са свим да нестане. По најновијим извештајима у Пруској је 16. ов. м. издана заповест да се, као што једни кажу, три а по другима пет корпуса војске дигну на ноге и распореде на бојним местима, па с места је таки предузето да се заповест ова брзо изврши. За две недеље дана има сва војска бити на својим местима. При томе наређено је и да се у ратно стање поставе убојне лађе пруске, што станују у Килу. Дан пре пак, него што су ове наредбе издане, у Берлину је, као што с многих страна потврђују, скопчана међу Пруском и Италијом алијанција за узајамну обрану и нападање, коју је краљ Вилхелмо још тај исти дан потписао, а гроф Савоано, крилни ађутант краља Виктора Еманујила, однео у Флоренцију да је и Виктор Еманујило потпише. Алијанцијом овом обе стране стоје добре једна другој да ће сачувати а ако могућно буде и умножити своје земље, при томе пак Пруска се обвезује кад већ ступи у рат не закључавати никаква мира једнострано.

Као претеча овим пресудним корацима био је распис један, што га Пруска 12. ов. мес. разасла средњим и малим државама немачким. Ту се казује да је Аустрија погазила гастајнску погодбу, па наоружавши се прети Пруској да је нападне, те тим поводом изјављује се надање да ће се дотичне државе скупити око Пруске да спасу савез, који је у основима својим потресен, или у извесном случају саставе нов, ако се Аустрија буде пустила у нападање или Пруска нађе се принуђена да претече то нападање, којим јој се прети. Распису је додат и нацрт расположаја аустријске војске, која стоји спремна до војну започне.

Због овога расписа предузимао је, као што у прошастом листу споменусмо, пут по јужној Немачкој саксонски министар Бајст, те се ту с дотичним владама договорио да Пруској одговоре напоменувши јој 11-сти чланак савезног устава, који овако гласи: „Чланови савеза обвезују се да једно на друго ни под каквим изговором не ће завојштити нити распре своје силом терати, него се с њима јавити савезној скупштини. Ова је онда дужна да покуша посредовањем измирити их; не изађе ли за руком тај покушај, па узмора ли се судским путем решавати, то ће она учинити одредивши аустрегални суд, па што овај суд изрече, томе се обе стране морају покорити.“ У овом смислу већ су две владе, на име баварска и вајмарска, одговориле, а ако све одговоре тако, онда би се ствар могла са свим друкчије окренути, кад Пруска не би заузимала гледиште, с кога доказује да она у спорној ствари нема посла као члан с чланом савеза, већ као велика сила с великом силом, па по томе савез се не има ту ништа мешати.

Према овом стању ствари листови су изгубили скоро сву наду да ћемо још за дуго уживати мира, премда још по нека зрака по негде светлуца. „Н. Пр. Цтг.“ вели да Пруска мора којим му драго начином владати војводствима, јер то је нужно за сигурност самих војводства и за спокојство Немачке. Суверенско августенбурштво Пруска не може да поднесе. Ако је могућно, алијанцију с Аустријом ваља држати па и оснажити је; не буде ли могућно, и преотму ли у Бечу мах стихије Пруској непријатеље, ми не можемо се ипак оставити војводства, и узети их морамо ма и против воље аустријске. Али ова алтернатива још није пресуђена. Према аустријском оружању морамо се оружати и ми, али опет зато не треба да изгубимо наду да се мир не ће одржати. „Дебата“ по неком берлинском писму наводи да од мира нема ништа нити се рат може избећи, ако Бизмарк остане министар; а будући да Бизмарк стоји данас тврђе него што је и кад стајао: то идемо рату на сусрет. „Хав. К-ција“ пак доказује да без рата не може проћи, ма се и уклонио Бизмарк, ако се Аустрија не задовољи новчаном накнадом, јер краљ хоће да придружи војводства својој земљи ма га шта стало.

У оваким околностима, по којима као да се не ће размимоићи сукоб међу немачким великим силама, „Франс“ мисли да ваља напоменути што се збило на париском конгресу 2. Авг. 1856. Тад је лорд Кларендон предложио нека конгрес изрази да се силама уговорницама препоручи, да кад би се међу њима изродила каква размирица потраже посредовања у које пријатељске државе пре него што се пусте у рат. Заступник пруски барон Мантајфел увераваше да се краљ његов потпуно слаже с мислима, које је разложио лорд Кларендон, и по томе сматра се овлашћеним сагласити се на њих и дати им обим, који само могу да обузму. Будући су се сви пуномоћници изразили у истом смислу, то је предлог енглескога пуномоћника састављен овако: „Пуномоћници се не устежу у име својих влада изјавити да желе, да државе, међу којима би се каква озбиљна размирица изродила, пре него што се прихвате оружја, у колико околности уздопуштају, потраже добру услугу у које пријатељске силе.“ Ову изјаву — примећава „Франс“ — потписали су сви чланови конгреса, па ће се ње сећати и у Бечу и Берлину. На овоме се по свој прилици и оснива разнесени у европској штампи глас, да ће Аустрија, кад већ — што но кажу — догори до ноката, потражити да размирицу расправи европска конференција. Али Пруска ће, као што извештава „Ендепанданс“, у таком случају одговорити да пристаје да се сазове — не конференција којој би посао ограничен био на ствар шлезвиг-холштајнску, него — конгрес, који би предузео да реши сва данашња спорна питања, па и такова, која се тичу животних интереса аустријских.

16. ов. мес. конференција је париска за румунске послове имала трећу седницу. Ту је потврђен уговор о дунавској пловидби. На тај дакле начин као да конференција није у овој седници ништа радила о правој румунској ствари. Међу тим чује се да је портин заступник добио налог да пристане да кнежевине остану и даље уједињене, но под условом, да се то уједињење сматра као ствар изузетна и да правима портиним не нашкоди ништа, за владаоца пак да се узме домородац. Ово показује да су се у Цариграду почели обраћати од првашњег схватања ствари, па у Паризу држе да ће порта поћи и даље те најпосле на конференцији предложити, да се данак, који јој кнежевине плаћају, капиталише, т. ј. да јој се један пут за свагда исплати извесном сумом новаца. Но ово се по свој прилици изводи из незгодног стања турских финанција, а иначе тешко да ће у ствари штогод бити, јер сузеренство портино над подунавским кнежевинама ствар је европског интереса, а кад би престао данак, онда би било са свим на празно. Но конференција ће и осим опште ствари кнежевина, имати и још једну понаособну да расправи. Париска конвенција од 1859 наредила је да се састави комисија, која ће уредити ствар манастирских добара. Но комисија та изостаде, па је кнез Куза ту ствар прекинуо одузевши манастирима добра а калуђерима грчким, којима су добра та припадала, одредивши новчану накнаду. У следству тога под јесен год. 1865 састала се у Цариграду комисија, у којој су секретари посаобине руске, енглеске, пруске и аустријске, за тим консул француски и генерални консул италијански, и та комисија имаше да извиди наређења Кузина и тражбине грчког свештенства. Букурешки догађаји учинише наравно те је и ова комисија морала стати. Прилика је дакле да ће се ова нежна ствар пренети сад на париску конференцију, те тако ова решити на који начин да се измире грчки калуђери.

У Букурешту су дипломатски агенти сила заштитница, које су заступљене на париској конференцији, по налогу својих влада препоручили привременој влади да се стара да у земљи одржи мир и да избегава све, што би задатак конференције могло отеготити. Привремена је влада одговорила да и сама зна шта је земљи потребно, па ће се као и до сад трудити да

потекоше топло и бујно; али опет не скидаше она очију с његова лица.

„Је ли она знала да је то било Лизино дете? Ја не могу да разумем како је то,“ рече он а сав поцрвене.

„Она сад то зна, а пре није знала; него је узела била малено немоћно створење само што јој је срце милостиво нагађајући само да је то дете стида, па је радила за њега, чувала га и неговала једнако. А да л' ћеш га и ти миловати?“ упита она гласом као да моли.

Он поћута мало па рече: „Мати, ја ћу огледати. Дај ми само времена, јер све ме ово забуњује. Кад помислим само да се Сусана бави таквим дететом!“

„Е, Виле, па кад би још помислио да се Сусана бави и мајком тога детета као што још може бити! Јер она је љубазна и милостивна и говори с пуно уздања о моме изгубљеном детету, па хоће да покуша да је нађе кад дође, као што по некад чини, да подбаци нешто новаца под врата за своје дете. Промисли о томе, Виле! Ето је Сусана као анђео небески добра и чиста и опет као анђео пуна милости и наде па се радује ономе који се покаје. Виле, синко, мене није више страх од тебе сад, па хоћу да говорим и ти треба да слушаш. Ја сам мати твоја па смем да ти рекнем, јер знам да имам право и да је Бог на мојој страни. Ако он доведе залуталу сиротицу вратима Сусаниним, и ако вођена оним добрим анђелом она нама дође, да је ниси ни једном једитом речицом прекорио рад њезина греха, него буди нежан и помози ономе „који бејаше изгубљен па се нађе“, тако да би божји благослов био на теби и тако да би једном довео кући Сусану као жену твоју!“

Она стојаше не више као мирна и тиха мати молећи, него пуна достојанства и постојаности, као тумач воље божје. Њезино понашање било је тако необично и свечано да савлада Вилову поноситост и јогунство. Он се подиже полагано док је она још говорила, и приклони главу као поштујући њезине речи. Кад је она изговорила све, онда он рече тако повиним гласом да се она сама зачудила: „Мати, чинићу што велиш!“

„Ја могу и умрети и да ме нема више, али не мари, — ти ћеш примити блудну грешницу, ти ћеш јој тугу олакшати па је одвести кући њезина оца. Синко, ја не могу више да говорим, баш сам ти изнемогла.“

Он је спусти на столицу и похита да донесе воде. Она отвори очи своје и насмеши се.

„Бог те благословио Виле. О, ја сам тако срећна. Чисто бих рекла да смо и њу нашли: моје је срце тако пуно радости.“

(Продужиће се.)

отклони све, што би помести могло посао конференције, нити ће пропустити штогод да сачува мир у земљи. Но сигурности за одржање домаћег мира као да нису изгледи најбољи. Влада се због неког неспоразумљења са сенатом и скупштином нашла побуђена распустити и сенат и скупштину, изјавивши да та државна телесна, као састављена под владом Кузином, сматра да нису права заступништва земаљска. За 40 дана састаће се нова скупштина да прегледи устав. При распусту сенатор Коголничано, који је био министар за Кузина државна удара, беше светином нападнут и злостављен кад се враћаше кући својој. Народу као да је по вољи што је скупштина распуштена, јер у вече је варош била осветљена, и члановима владе носена је бакљада, а по улицама владаше велико весеље. За овај мах мир и поредак није нигде поремећен, али се разносе неки смутни гласови, који пријатељу рукунском само бриге задати могу, но ми ћемо их за сад још остави неспоменуте. Тај дан је обнародован у званичним новинама закон о народној гарди.

У Пешти се ових дана разнео глас да ће сабор бити одложен до Декембра месеца, а при томе одбор за заједничке послове радити непрекидно на своме задатку. Тим поводом духови су се јако узнемирили, па „Дебата“ нађе се побуђена изјавити да је глас овај са свим неоснован. Чланови угарске и хрватске депутације састаће се у Пешти 3. Апр.

По политичким круговима у Лондону још нису на чисто како ће се кабинет енглески владати ако ствар изборне реформе пропадне у парламенту. Кажу да Гледстон хоће да се парламенат одмах распусти. Брајт је не давно на једном митингу позвао све пријатеље реформе да великим демонстрацијама потпомогну владу у овој ствари. Тај позив као да није био у ветар, јер у Лондону за дан 31. ов. м., кад ће у парламенту предузет бити да се претреса предложени закон, спрема се велика манифестација. Хоће да се дигне читава литија, на којој ће бити заступници из свију одбора посленичких разреда. Кажу да ће се до 100.000 људи с разних крајева вароши скупити код палате вестминтерске. Пред сваким одбором носиће се барјак, на ком ће стајати написано: „Хоћемо реформу!“

По Паризу се разносе гласови да цар француски намишља да опет покрене право свеопштег гласања па да позове народ да пресуди систему, које се држи, и нападања оних, који су тој системи противни. О томе се понајвише воде сад разговори по тамошњим круговима, па кажу да ће с том намером цар проћи кроз сву Француску те свуд тако рећи усмено позвати народ да се изјасни. Разговор што га цар 15. ов. м. имаше с Елеоном, начелником у кабинету цара Максимилијана, тицао се -- како кажу — предлога, по ком би у Веракруцу имала остати француска посада, пошто се војска француска врати из Мехике. Мехикански посланик Хидалго скорим се очекује у Паризу. По гласу једне париске депешо Друин де-Лиис је на ново изјавио кнезу Метернику, да ће Француска остати строго неутрална ако се роди рат међу Аустријом и Пруском. У осталом кабинети париски и лондонски у живом су договору међу собом, и говори се да је Енглеска предлагала да заједничком нотом покушају и у Берлину и у Бечу да сукоб предупреде, али Француска не хтеде на то пристати, него су свака за себе послале опомене, одвраћајући завађене стране од сукоба. Принц Наполеон је 16. ов. м. отпутовао у Тулон, а одавде ће у Италију, где, као што „Тајмс“ извештава, има неку поверљиву поруку да изврши код Виктора Емануила. „Дебата“ држи да се ова порука тиче политике италијанске у заплету аустријско-пруском.

У Флоренцији се министарство спремило, да чим се скупштина сад по ускрсу састане одмах од ње иште да реши закон о порези и финанцији. Оно ће од ове ствари да направи кабинеткско питање, и на влади ће остати само ако му се одобри наведени закон. Мисли се да ће већина скупштине потпомагати владу. Говори се да ће на Минчију постављен бити стајаћи логор.

Јелински ће краљ друге недеље по ускрсу предузети пут у Полопонез.

По гласовима из Цариграда од 12. ов. м. порта је наредила да се дигну па оружје 60.000 редифа, па њима да се поткрепи румелијска војска, у којој већ има 60.000 људи. Јосиф Карам, који оно беше дигао буну на Ливану, умакао је преобучен у Смирну, а одатле је на једној ватрењачи отпутовао у Француску.

У Мадриту се министарство О'Донелово јако заљуљало, јер се скупштина дигла нађ скоро сва, а по најновијим извештајима можемо очекивати глас да је и оставку дало.

По гласовима из Новог Јорка од 9. ов. м. конгрес сједињених држава решио је да на ново у претрес узме одбачени закон финанцијски, и тај је упућен дотичном одбору без икаква настављења. Ирци су у Америци на миру провели дан св. Петрика (апостола ирског, који је у петом столећу међу Ирцима проповедао јеванђелије и завео хришћанску цркву); фенијанске демонстрације не беше том приликом никакве. Но ипак фенијански покрет траје једнако, и нема сумње да су се фенијанци решили да упадну у Канаду, у чему тешко да ће их смести војска сједињених држава, јер је мало има. Канађани се спремају да се бију, али границе су им тако пружене на далеко да фенијанцима не ће бити тешко продрети у срце земље. Енглески ће се парламенат по ускрсу јамачно прво занимати питањем за обрану Канаде.

БЕОГРАДСКЕ НОВОСТИ.

* Празник народног ослобођења прослависмо прекјуче сходно изданоме програму најсвечаније. Војска и народна и стајаћа стојала је на одређеним местима још из јутра и Његову Светлост кад праћена гардистима и народним коњаницима иђаше у цркву поздравила и по изласку из цркве опет поздравом дочекала а после поред двора церемонијалним маршом дефиловала. У цркви је служио г. митрополит с многобројним свакога реда и чина свештенством, а на концу службе божије говорио је проповед архимандрит Теодосије, сходну великоме значају прослављеног спомена. После цркве Његова је Светлост примала у двору подворења од свију великодостојника земаљских и осталога овдашњег грађанства. По подне у 3 сахата, као што је објављено, даваше беседу (без игранке) певачка дружина, коју је Његова Светлост високим присуством својим почаствовала. У вече је варош била осветљена и војничка је банда ишла улицама свирајући.

* За ову велику недељу и празник васкршњи учињен је распоред црквени овакав: На велики четвртак литургија ће бити у 10 сахата пред подне, а бдење у 7 сахата у вече; на велики петак часови у 7 сахата у јутру, вечерња с литургајом у 1 сахат по подне, а плаштаница ће се износити у 3 сахата по подне, пошто свршена буде литургија; на велику суботу први пут ће клепати у 2 сахата по поноћи, а јутрења с опелом почеће у 2 и по сахата, литургија у 11 сахата; на васкрс првог дана звониће у 3 и по сахата по поноћи, почетак јутрење биће у 4 сахата а литургија одмах пошто се јутрења сврши, вечерња у 3 сахата по подне; другог и трећег дана јутрења је у 5, а литургија у 8 сахата из јутра, вечерња пак у 3 сахата по подне.

* Његова Светлост изволела је ономадне у суботу по подне походити куму своју г-ђу Катарину супругу г. Алексе Симића, која од дужег времена болује. Пок. кнез Милош венчани је кум г. Симића.

* Председник државног савета г. Јован Маринович јутрос је на неко време отпутовао у Париз.

* Јуче се почела рушити стамбол-капија, на ком послу раде до 50 људи.

* Јуче је један зидарски момак пао с неке грађевине с пигљама заједно, које је носио собом, и повредио се доста јако.

* У колико прошасте недеље имасмо време рђаво, у толико као да ћемо ове недеље имати тим лепше. Јуче и данас су дани да не могу пријатнији бити.

НАЈНОВИЈА ПОШТА.

Политичке ствари једнако су у највећој запетости, а ова запетост у толико је неспокојнија, што — како кажу — и поступак Русије показује да она хоће да се остави досадашњег свог нерада, па то задаје велику бригу, јер, као што „Келн. Цтг.“ вели, на западу држе да се Русија може поуздати не само на Пруску и Италију, него и на Америку, а на ово су у Паризу тим осетљивији, што им последњи гласови из Мехике нису повољни. Овој околности приписује се и глас о закљученој међу Пруском и Италијом алијанцији, премда их има доста који том гласу не верују. Тако „Морн. Пост“ држи да је то немогућно, а из Париза поричу са свим изреком, и приповедају да Француска ради у Флоренцији да Италија остане неутрална, обећавајући да ће Аустрија у таком случају бити попустљива у смотрењу Млетака. „Меморијал“ држи да ће покушај Пруске да присвоји себи Шлезвиг наићи на отпор западних сила, јер Шлезвиг не припада немачком савезу. „Конституционел“ не ће ни да увеличава ни да умањава тегобе, које су постале у Немачкој, па вели да је Француској положај према истима са свим прост. Положај тај произлази из мудре и смотрене политике, која се схвата у речи „неутралност“. Сам Бог може да зна да ли ће се криза докончати ратом; али царска влада умела се постарати за све, па нека се догоди што му драго, Француска се не ће наћи изненађена. „Дебата“ доказује да ће алијанција међу Италијом и Пруском, ако се обистини изазвати алијанцију међу Аустријом и Француском, па тад ћемо имати светски рат. У овом смотрењу већ су у Берлину чињене примедбе од стране кабинета енглеског. Међу средњим државама воде се договори да се спреме како да предупреде да рат не потресе њихов опстанак. На тај конац ће да закључе међу собом војничку конвенцију, и по тој конвенцији имаће баварско-виртембершки корпус војске да дође у Саксонску да осујети пруски какав удар, који би се ту покушао. У Берлину се очекује нека прокламација у смотрењу ових ствари. „Н. Пр. Цтг.“ пише да је криза врло озбиљна. Шта се у војводствима чини, то је само знак сукобу а не садржина његова. За овим пита кабинет бечки: Да ли још живи у самообмани да назови царски положај може одржати над Пруском или га опет задобити? Сукоб у војводствима и немачко питање нису једини узрок размирици, него је узрок у сазреломе политичком чиру, где се накупио којекакав гној, па хоће да разједе не само Немачку но и сву Европу. Излечити се та болест не може лечењем на једноме месту, него само кад би се свуд и све узело да лечи. То сведочи гастајнска погодба, која је умножила незгоде и отешчала те не може ништа стално и коначно да се заведе. Поред свега тога ипак „Н. Пр. Цтг.“ држи да ће можда још могућно бити да се избегне рат. Поред свега — вели — што је Пруска приморана да се наоружа, кад се и Аустрија на њу наоружала, не треба очајавати да се мир не ће одржати. Немачка и Европа стоје тако, да ни један владалац и државник не започиње рата, док најпре не исцрпе сва друга средства. Можда ће Аустрија сад учинити какве предлоге, да расправи с Пруском ствар немачку и шлезвиг-холштајнску. За сад наравно још се не чује ништа, што би издавало да ће се доћи до споразумљења. О другом чему пошта нам данашња није донела никаквих гласова.

Курс. # п. 5 фор. 12 н., сребро $5\frac{1}{4}$%.

ОГЛАСИ.

ПРОДАЈЕ. 30. Марта у Церовцу окр. смед. добра Новака Стефановића; — 31. Марта у Горњ. Јабучју окр. ваљ. имање Спасоја и Радоја Марковића, — и у Рубрибрегу окр. ваљ. добра Никола Ивановића; — 7. Апр. у Београду кућа с плацом Василије Ђ. Ступаревићке.

ПОЗИВ. Никола Мандрино, трговац ис Београда, за шест недеља вар. б огр. суду.

Пошто обштина вароши Београда ніє до садъ имала прилику, да може учинити и боръ потребногъ іой едногъ инцинира, то овимъ позыва, да іой се до 5. Априла ов. год. съ документима, способность и практичность осведочаваюћимъ, сваки онай пріяви, кои желі добити званіє другога инцинира обштине вароши Београда. Плата му є за садъ годишње 350 талира у сребру, безъ икаквы доходака.

Нужно є да проситель зна србски или другимъ коимъ езикомъ словенскимъ говорити и писати.

П. № 38. Издано одъ стране обштинскогъ суда вароши Београда 5. Марта 1866 у Београду. (9-3)

ДУЋАН мој изван стамбол-капије, други до ћошка, у коме је сад воскар, дајем на више година под закуп. Згодан је и за радњу галантеријску.

У Београду, 21. Марта 1866.

ТОМА АНДРЕЈЕВИЋ,
трговац.

(1-3)

ФИНИ ГАЗ ЗА ЛАМПЕ
ПО 6, $5\frac{1}{2}$ и 5 гр. ч. ОКА
С ПОТПУНОМ МЕРОМ
може се добити код
СИМОНА ЛАНДАУА,
лимара до државне штампарије у Београду.

(2—3)

Издаје и уређује Милош Поповић.

У државној штампарији.